

Ökat informationsutbyte mellan arbetslöshetsförsäkringen, socialförsäkringen och studiestödet

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har den 25 september 2001 beslutat att bereda arbetsmarknadsutskottet tillfälle att avge yttrande över propositionen 2000/01:129 *Ökat informationsutbyte mellan arbetslöshetsförsäkringen, socialförsäkringen och studiestödet*. Med anledning av propositionen har det väckts ett antal motioner.

Propositionen

Enligt regeringens bedömning finns det behov av ökat elektroniskt informationsutbyte mellan de allmänna försäkringskassorna, Riksförsäkringsverket (RFV), Centrala studiestödsnämnden (CSN), länsarbetsnämnderna och arbetslöshetskassorna. Detta skulle enligt regeringen leda till en effektivare ärendehantering, förbättrad service för den enskilde, en stärkt kontroll av statliga medel och förebyggande av felaktiga utbetalningar. Regeringen gör också bedömningen att det går att förena ett ökat utbyte av information i elektronisk form med kraven på skydd mot oacceptabla intrång i den personliga integriteten.

För att möjliggöra ökat informationsutbyte föreslås att riksdagen skall godkänna vissa lagändringar, bl.a. i sekretesslagen (1980:100) och lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Enligt regeringens förslag skall reglerna om handlingsoffentlighet och sekretess bli tillämpliga i ärenden om arbetslöshetsersättning genom att arbetslöshetskassorna anges i bilagan till sekretesslagen. Reglerna skall dock inte gälla i kassornas handläggning av medlemskapsärenden. En särskild sekretessbestämmelse föreslås till skydd för enskildas personliga förhållanden. Sekretessen skall gälla med s.k. rakt skaderekvisit. Det innebär att sekretess föreligger endast om det kan antas att en viss skada uppkommer om uppgiften röjs, dvs. en presumtion för offentlighet.

Regeringen föreslår också att det införs en uppgiftsskyldighet för länsarbetsnämnderna, de allmänna försäkringskassorna, Riksförsäkringsverket och Centrala studiestödsnämnden gentemot arbetslöshetskassorna. På motsvarande sätt skall det införas en uppgiftsskyldighet för arbetslöshetskassorna gentemot nämnda myndigheter och de allmänna försäkringskassorna. Uppgiftsskyldigheten skall gälla oavsett om en begäran först har framställts. Regeringen kommer att meddela ytterligare föreskrifter om vilka konkreta uppgifter som skall lämnas ut.

Slutligen föreslås ändringar i den särskilda lagstiftning som reglerar behandlingen av personuppgifter i länsarbetsnämndernas, de allmänna försäkringskassornas och Riksförsäkringsverkets verksamhet. Ändringarna innebär att det blir möjligt för länsarbetsnämnderna, de allmänna försäkringskassorna och Riksförsäkringsverket att lämna ut uppgifter till övriga aktörer i informationsutbytet på elektronisk väg och att dessa aktörer skall ha direktåtkomst till informationen.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2002.

Motioner

Moderaterna anför i kommittémotion 2000/01:K17 att, även om det är positivt att den nya tekniken kan användas för att rationalisera myndigheters verksamhet, den tekniska utvecklingen också innebär att det skapas nya vägar för staten att kontrollera medborgarna. Enligt Moderaternas uppfattning måste man med hänsyn till den personliga integriteten vara restriktiv med att tillåta samkörning av olika informationssystem. Regeringens förslag väcker enligt Moderaterna frågor om skyddet för den personliga integriteten.

Vad gäller frågan om det går att förena ett ökat utbyte av information i elektronisk form med kraven på skydd mot oacceptabla intrång i den personliga integriteten pekar Moderaterna på de synpunkter som framförts av Datainspektionen och JO. Datainspektionen anser att elektroniskt informationsutbyte i de fall som det är fråga om här bara kan accepteras under förutsättning att endast det begränsade antal uppgifter som behövs för handläggning av ärendet hos mottagaren omfattas av överföringen. Både Datainspektionen och JO anser med hänsyn till att uppgifter i många fall kommer att inhämtas från andra än den enskilde att man bör överväga om det inte bör införas föreskrifter om kommunikering i ärenden om arbetslöshetsersättning. Med hänsyn till den personliga integriteten anser Moderaterna att det är av stor vikt att det är noga reglerat i vilka fall kommunikering med den enskilde bör göras. Moderaterna delar därför JO:s och Datainspektionens bedömning att det bör övervägas om det inte bör införas föreskrifter om kommunikering i dessa fall (yrk. 1).

När det sedan gäller förslaget om att reglerna om handlingsoffentlighet och sekretess skall bli tillämpliga i ärenden om arbetslöshetsförsäkring hänvisar Moderaterna till den kritik som framförts av LO och som riktas mot att det genom handlingsoffentlighet blir möjligt för vem som helst att få uppgift om en person är medlem i en arbetslöshetskassa, vilket i sin tur indikerar att

denne är medlem i en facklig organisation. Det kan ifrågasättas om en sådan ordning är förenlig med Internationella arbetsorganisationens (ILO) konventioner om förenings- och förhandlingsfrihet. Moderaterna anser därför att det bör utredas ytterligare om förslaget står i överensstämmelse med konventionerna (yrk. 2).

Slutligen anser Moderaterna att förslaget om att vissa uppgifter skall göras tillgängliga för mottagaren genom direktåtkomst bör ändras. Enligt Moderaterna bör de uppgifter som omfattas av direktåtkomst begränsas till mindre integritetskänsliga uppgifter. Moderaterna anser också att hanteringen av integritetskänsliga uppgifter bör regleras i lag och inte som föreslagits i föreskrifter meddelade av regeringen (yrk. 3).

Vänsterpartiet anser i kommittémotion 2000/01:K18 att det är positivt att informationsutbytet förbättras mellan berörda ersättningssystem men påpekar också att reformen innebär en betydande förändring av arbetslöshetskassornas arbetsrutiner. Partiet föreslår därför att lagändringarna senareläggs till den 1 juli 2002.

Även *Centerpartiet* är i kommittémotion 2000/01:K19 positivt till ett ökat informationsutbyte. Partiet påpekar emellertid att en ökad tillgång till information kring personuppgifter kan leda till att intrång görs i den personliga integriteten. Elektroniskt informationsutbyte kan endast accepteras om det är begränsat till uppgifter som behövs för handläggningen av det ärende som omfattas av överföringen. Enligt partiets uppfattning bör man i dessa fall inte använda sig av s.k. ramlagstiftning utan av en preciserad lagstiftning. Partiet föreslår därför att regeringen ges i uppdrag att återkomma med förslag på preciseringar i lag avseende vilka slags uppgifter som skall vara tillgängliga och för vilka yrkeskategorier inom respektive myndighet som dessa skall vara tillgängliga.

Utskottets ställningstagande

För att en handläggare hos en myndighet, allmän försäkringskassa eller arbetslöshetskassa skall kunna fatta beslut i ett ärende krävs ofta att handläggaren får del av uppgifter från någon av de andra myndigheterna eller kassorna. Behovet av sådana uppgifter har successivt tvingat fram olika informationsöverföringar. Ett problem som gäller arbetslöshetskassorna är att de inte omfattas av sekretesslagen. Det innebär att det inte går att garantera sekretess för de uppgifter som överlämnas dit. Detta har lett till att arbetslöshetskassorna endast har en mycket begränsad tillgång till information från de övriga aktörerna.

Enligt utskottets uppfattning är det därför angeläget att det införs bestämmelser som möjliggör ett ökat informationsutbyte mellan myndigheter, allmänna försäkringskassor och arbetslöshetskassor. En sådan reform innebär, som regeringen påpekar, att en effektivare ärendehantering uppnås. Servicen för den enskilde förbättras eftersom denne slipper att själv ombesörja att

utredningen blir fullständig och att uppgifterna vid varje tidpunkt är aktuella. Kontrollen blir också bättre och felaktiga utbetalningar förebyggs.

Utskottet, som därför är positivt till regeringens förslag, inser att ett utökat informationsutbyte kan ses som ett hot mot den personliga integriteten. Enligt utskottets uppfattning finns dock när det gäller informationsutbyte mellan olika aktörer inom de nu behandlande systemen ett mycket starkt allmänt intresse av att införa regler som underlättar sådant utbyte. Utskottet vill betona att sådana regler måste utformas så att den personliga integriteten skyddas så långt som möjligt. Den information som kan bli föremål för överföring måste vara begränsad till de uppgifter som beslutande myndighet eller kassa kan behöva för att handlägga ärendet. Vilka uppgifter som kan bli aktuella för informationsöverföring måste tydligt framgå av författning. Med hänsyn till de ofta förekommande ändringarna i regelverken för de skilda förmånsslagen instämmer utskottet i regeringens uppfattning att vissa uppgifter kan anges i förordning.

När det sedan gäller frågan om när bestämmelserna bör träda i kraft vill utskottet påpeka att de föreslagna förändringarna innebär betydande arbete för arbetslöshetskassorna. Det kommer att krävas förändringar av kassornas rutiner så att de tillgodoser de nya krav som handlingsoffentligheten och sekretessprövningen kräver. Bland annat måste de olika systemen anpassas. Till detta kommer att ändringarna medför omfattande utbildningsinsatser för personalen. Som Vänsterpartiet påpekat i sin motion skall dessa åtgärder vidtas samtidigt som det löpande skall fungera, utan att servicen gentemot försäkringstagarna försämras. Med den föreslagna ikraftträdandetidpunkten är det en risk att kassorna inte kommer att hinna genomföra de ovan angivna åtgärderna på ett fullt tillförlitligt sätt. Utskottet föreslår därför att bestämmelserna bör träda i kraft tidigast sex månader efter riksdagens beslut.

Sammanfattningsvis ställer sig utskottet bakom regeringens förslag och föreslår att propositionen bifalls med den ändringen att bestämmelserna bör träda i kraft tidigast sex månader efter riksdagens beslut.

Stockholm den 23 oktober 2001

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Sven-Erik Österberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sven-Erik Österberg (s), Hans Andersson (v), Margareta Andersson (c), Mikael Odenberg (m), Björn Kaaling (s), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Sonja Fransson (s), Kristina Zakrisson (s), Maria Larsson (kd), Henrik Westman (m), Barbro Feltzing (mp), Elver Jonsson (fp), Anders Karlsson (s), Anna Kinberg (m), Cinnika Beiming (s) och Carlinge Wisberg (v).

Avvikande meningar

1. Föreskrifter om kommunikering m.m. (m)

av Mikael Odenberg, Patrik Norinder, Henrik Westman och Anna Kinberg (alla m).

Ställningstagande

Även om vi instämmer i regeringens uppfattning att det är positivt att den nya tekniken kan användas för att rationalisera myndigheters verksamhet, innebär den tekniska utvecklingen också att det skapas nya vägar för staten att kontrollera medborgarna. Utvecklingen går i den riktningen i små steg som var för sig förefaller oskyldiga. Sammantagna innebär de dock ett växande hot mot den enskildes integritet. Med hänsyn till den personliga integriteten är vår ståndpunkt att man bör vara restriktiv med att tillåta samkörning av olika informationssystem.

Enligt vår uppfattning väcker regeringens förslag en rad frågor vad gäller skyddet för den personliga integriteten.

Regeringen uppger att ett ökat utbyte av information i elektronisk form går att förena med kraven på skydd mot oacceptabla intrång i den personliga integriteten. Uttalanden av vissa remissinstanser tyder emellertid på att det inte är säkert att så är fallet. Bland annat har Datainspektionen framhållit att man vid bedömningen av huruvida informationsutbyte i elektronisk form mellan här aktuella aktörer är acceptabelt bör beakta att behovet av informationsutbytet tycks vara en konsekvens av hur de aktuella förmånssystemen är utformade. Mot den bakgrunden anser Datainspektionen att elektroniskt informationsutbyte mellan ifrågavarande aktörer bara kan accepteras under förutsättning att endast det begränsade antal uppgifter som behövs för handläggningen av ärendet hos mottagaren omfattas av överföringen.

Både Datainspektionen och JO anser att det bör övervägas om det inte bör införas föreskrifter om kommunikering i ärenden om arbetslöshetsersättning med hänsyn till att uppgifter i många fall kommer att inhämtas av arbetslöshetskassan från andra än den enskilde. När det gäller behandling av personuppgifter anser vi att det är av stor vikt för skyddet av den personliga integriteten att det i sådan verksamhet är noga reglerat i vilka fall kommunikering med den enskilde bör göras. Vi delar därför Datainspektionens och JO:s bedömning och anser att det bör övervägas om det bör införas föreskrifter om kommunikering i dessa fall.

Regeringen har också föreslagit att reglerna om handlingsoffentlighet och sekretess skall bli tillämpliga i ärenden om arbetslöshetsersättning. LO har i detta hänseende framfört att det vore synnerligen olyckligt om det genom handlingsoffentlighet blev möjligt för vem som helst att få uppgifter om en person är medlem i en arbetslöshetskassa, vilket i sin tur indikerar att denna är medlem i en facklig organisation. Det kan ifrågasättas om en sådan ordning

skulle vara förenlig med Internationella arbetsorganisationens (ILO) konventioner om förenings- och förhandlingsrätt. Vi anser därför att det bör utredas ytterligare om regeringens förslag står i överensstämmelse med konventionerna.

Slutligen anser vi att regeringens förslag att länsarbetsnämnderna, Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna skall ges möjlighet att lämna ut uppgifter till övriga aktörer i elektronisk form och att dessa aktörer skall ha s.k. direktåtkomst till uppgifterna väcker frågan om detta är acceptabelt med hänsyn till skyddet för den personliga integriteten. Datainspektionen har anfört att det kan vara acceptabelt med hänsyn till den personliga integriteten att uppgifterna görs tillgängliga för mottagaren genom direktåtkomst under förutsättning att informationsöverföringen begränsas till mindre integritetskänsliga uppgifter. Av propositionen framgår att regeringen anser att direktåtkomst endast skall få förekomma för det ändamål som uppställts för behandling av personuppgifter i utlämnarens verksamhet. Regeringen kommer att meddela föreskrifter om vilka uppgifter direktåtkomsten skall få omfatta.

Vi delar uppfattningen att det kan vara nödvändigt att vissa uppgifter görs tillgängliga för mottagaren genom direktåtkomst, men att det som omfattas av direktåtkomsten bör begränsas till mindre integritetskänsliga uppgifter. När det rör sig om hantering av integritetskänsliga personuppgifter anser vi att sådan reglering skall göras i lag och inte som föreslagits i föreskrifter meddelade av regeringen.

Med hänsyn till det anförda anser vi att motion 2000/01:K17 yrkandena 1–3 bör tillstyrkas.

2. Preciserad lagstiftning (c och fp)

av Margareta Andersson (c) och Elver Jonsson (fp).

Ställningstagande

Vi delar regeringens uppfattning att ett ökat utbyte av information mellan arbetslöshetsförsäkringen, socialförsäkringen och studiestödet bör komma till stånd. Genom ett ökat informationsutbyte kan den enskilde erbjudas en bättre service samtidigt som risken för att välfärdssystemet skall undergrävas av fusk och överutnyttjande minskar. Vi vill samtidigt peka på att en ökad tillgång till information kring personuppgifter kan leda till att intrång görs i den personliga integriteten. Enligt vår uppfattning kan ett elektroniskt informationsutbyte endast accepteras om det är begränsat till uppgifter som behövs för handläggningen av det ärende som omfattas av överföringen. Däremot har vi principiella invändningar mot att man använder sig av s.k. ramlagstiftning i frågor som rör den personliga integriteten. Enligt vår uppfattning bör man i dessa fall använda sig av en preciserad lagstiftning.

Vi anser därför att regeringen bör ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag på preciseringar av lagen avseende vilka slags uppgifter som skall vara tillgängliga och för vilka yrkeskategorier inom respektive myndighet som dessa skall vara tillgängliga.

Med hänsyn till det anförda anser vi att motion 2000/01:K19 bör tillstyrkas.